

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ СТОМАТОЛОГІЇ ТА
ЛАБОРАТОРНОЇ МЕДИЦИНИ
Кафедра стоматології післядипломної освіти**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

**В.о. директора навчально-наукового
інституту стоматології та
лабораторної медицини
Євген КОСТЕНКО**

«01» вересня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
циклу спеціалізації за фахом
« Пародонтологія»**

**Галузь знань 22 “Охорона здоров'я”
Спеціальність 221 “Стоматологія”**

Робоча програма циклу спеціалізації за фахом
«Пародонтологія» галузі знань 22 “Охорона здоров'я”, спеціальність 221
“Стоматологія”.

Розробники:

Потапчук А. М., д.мед.н., професор, завідувач кафедри стоматології післядипломної освіти, Мельничук Н.І. - старший викладач кафедри стоматології післядипломної освіти, Русин В.В. – доцент кафедри стоматології післядипломної освіти, Юрженко А.В. – доцент кафедри стоматології післядипломної освіти, Зорівчак Т.І. – асистент кафедри стоматології післядипломної освіти, Шетеля В.В. – доцент кафедри стоматології післядипломної освіти, Бобельський В.В. – асистент кафедри стоматології післядипломної освіти, Сапович Б.Я. – старший викладач кафедри стоматології післядипломної освіти.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри стоматології післядипломної освіти

Протокол від “26” серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри _____ Анатолій ПОТАПЧУК

Робоча програма схвалена на засіданні науково-методичної комісії навчально-наукового інституту стоматології та лабораторної медицини ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

Протокол від “01” вересня 2025 року № 1

Голова науково-методичної комісії
навчально-наукового інституту
стоматології та лабораторної медицини _____ Оксана КЛІТИНСЬКА

“01” вересня 2025 року

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма призначена для підготовки лікарів - спеціалістів за спеціальністю «Пародонтологія». У програмі визначається зміст навчання на циклі спеціалізації, встановлюються вимоги до обсягу та рівня підготовки фахівців.

Цикл проводиться відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у ДВНЗ «Ужгородський національний університет» з урахуванням вимог постанови Кабміну від 28.03.2018 № 302 «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я», наказу МОЗ України від 22.02.2019 № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів», зареєстрованого в Мін'юсті 25.03.2019 за № 293/33264, наказу МОЗ України від 22.06.2021 № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію», зареєстрованого в Мін'юсті 17.08.2021 за № 1081/36703, та інших нормативних документів, що регламентують підготовку фахівців галузі знань «Охорона здоров'я» на післядипломному етапі.

Мета циклу спеціалізації — перепідготовка лікарів - стоматологів відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики лікаря — спеціаліста за спеціальністю «Пародонтологія».

Тривалість навчання: 6 місяців.

Цикл спеціалізації передбачає розгляд актуальних питань з діагностики, лікування та профілактики захворювань тканин пародонта. Значна увага направлена на сучасні методи та методики, ознайомлення та оволодіння практичними навичками, новітніми досягненнями вітчизняних та іноземних науковців у пародонтології.

Програма охоплює обсяг як теоретичних, так і практично-прикладних знань, вмінь і навичок, необхідних для лікаря-стоматолога для належного здійснення професійної діяльності за спеціальністю «Пародонтологія».

Програма побудована за системою блоків. Основними блоками є 14 розділів програми.

Розділ — самостійна частина програми, в якій подано значну за обсягом навчальну інформацію з питань пародонтології. Розділи поділено на теми. Для полегшення орієнтування у програмі та впорядкування інформації, що міститься в ній, розділи і теми закодовано.

За додатковими програмами включені: невідкладні стани в стоматологічній практиці та тактична медицина.

Навчальний план циклу визначає контингент слухачів, тривалість їх навчання, розподіл годин, відведених на вивчення розділів навчальної програми. У разі необхідності, враховуючи базовий рівень знань слухачів, кафедра може вносити корективи та доповнення до навчальних годин, які регламентовані навчальними планами, в межах 15 % від загального обсягу часу.

Навчальний план та програму доповнено кваліфікаційною характеристикою лікаря-спеціаліста за зазначеною спеціальністю, переліком практичних навичок лікаря за зазначеною спеціальністю та списком рекомендованих джерел.

Для виконання програми під час навчання передбачено такі види навчальних занять: лекції, практичні заняття, різні види семінарських занять, а також самостійну роботу слухачів.

Для визначення рівня засвоєння знань і набуття практичних навичок слухачами проводиться проміжний контроль за комп'ютерною тестовою програмою або інший вид контролю за рахунок годин, передбачених на семінарські заняття. Для проведення іспиту використовують атестаційну комп'ютерну тестову програму, затверджену Міністерством охорони здоров'я України. Лікарі, які виконали програму циклу спеціалізації, підлягають атестації на визначення рівня знань та практичних навичок з присвоєнням звання лікаря-стоматолога - спеціаліста за спеціальністю «Пародонтологія».

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

ЦИКЛУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПАРОДОНТОЛОГІЯ»

Тривалість навчання: 6 місяців (936 год.).

Мета навчання: підготовка лікарів до атестації (присвоєння) на звання лікаря-стоматолога - спеціаліста за спеціальністю «Пародонтологія» та визначення рівня його знань та вмінь відповідно до кваліфікаційних вимог.

Контингент слухачів: лікарі-стоматологи та лікарі стоматологи-терапевти, незалежно від категорії, з наявністю стажу – 3 роки.

Код	Назва розділу	Кількість навчальних годин				
		Лекції	Семін. заняття	Практ. заняття	Самост. робота*	Разом
1	2	3	4	5	6	7
1	Організація пародонтологічної допомоги населенню	2	2			4
2	Діагностика захворювань тканин пародонта	6	2	12	2	22
3	Амбулаторне знеболення у пародонтології	2	2	13		17
4	Діагностика та допомога при невідкладних станах в умовах клініки	2	4	12		18
5	Захворювання періодонта (ендо-періо ураження)	6	6	54	2	68
6	Некаріозні ураження зубів як ускладнення захворювань пародонта. Діагностика, лікування та профілактика	6	8	54	6	74
7	Пломбувальні матеріали: естетика білого та червоного, особливості створення контактних пунктів при реставраціях	2	2	8	3	15
8	Захворювання пародонта: сучасні підходи до лікування, профілактики та реабілітації	14	18	100	6	138
9	Захворювання слизової оболонки порожнини рота	12	12	72		96

1	2	3	4	5	6	7
10	Фізичні методи лікування хворих із патологією пародонта	10	12	26	6	54
11	Сучасні методи пародонтальної хірургії	10	12	64	10	96
12	Ортопедичне лікування пацієнтів із хворобами пародонта	10	14	62	10	96
13	Ортодонтичне лікування пацієнтів із хворобами пародонта	6	8	22	4	40
14	Захворювання тканин пародонта у дітей та підлітків	10	12	64	10	96
	ВСЬОГО	98	114	563	59	834

Додаткові програми

1	2	3	4	5	6	7
1	Невідкладні стани та невідкладна допомога. Основні принципи медичної допомоги в стоматологічній практиці за стандартами Європейської Ради Реанімації.	-	-	-	-	12
2	Принципи та методи застосування апаратно — інструментальних методів невідкладної допомоги та реанімації хворих в амбулаторних стоматологічних умовах за стандартами Європейської Ради Реанімації. Порядок вимірювання гемодинамічних показників	-	-	-	-	24
3	Протоколи невідкладної допомоги та перелік невідкладних станів в амбулаторних	-	-	-	-	2

	стоматологічних умовах					
4	Особливості та принципи тактичної медичної допомоги при масових ураженнях	-	-	-	-	6
5	Протоколи тактичної медичної допомоги постраждалим на догоспітальному Етапі	-	-	-	-	12
6	Знати військовий протокол організації ТССС. Структуру та принципи протоколу М.А.Р.С.Н.	-	-	-	-	12
7	Перелік лікарських препаратів та приладів для надання невідкладної допомоги в умовах амбулаторного стоматологічного прийому та на етапі до госпітальної медичної допомоги у військовий час.	-	-	-	-	6
8	Принципи та методи протирадіаційної профілактики.	-	-	-	-	8
9	Невідкладні стани та невідкладна допомога. Основні принципи медичної допомоги в стоматологічній практиці за стандартами Європейської Ради Реанімації.	-	-	-	-	6
10	Принципи та методи застосування апаратно — інструментальних методів невідкладної допомоги та реанімації хворих в амбулаторних стоматологічних умовах за стандартами Європейської Ради Реанімації. Порядок	-	-	-	-	6

	вимірювання гемодинамічних показників					
11	Протоколи невідкладної допомоги та перелік невідкладних станів в амбулаторних стоматологічних умовах	-	-	-	-	2
	Разом по додатковим програмам	-	-	-	-	96
Іспит						6
Всього		98	114	563	59	936

Тривалість навчання: 6 місяців (936 год.). З них додаткові програми - 96 год; іспит - 6 год.

На всі навчальні дисципліни - 834 години:

- терапевтична стоматологія - 506
- хірургічна стоматологія - 96
- ортопедична стоматологія – 96
- стоматологія дитячого віку - 96
- ортодонтія – 40.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

циклу спеціалізація лікарів-стоматологів за спеціальністю «Пародонтологія»

Коди курсу, розділу, теми	Назва курсу, розділу, теми
1.	Організація пародонтологічної допомоги населенню
1.1.	Організація роботи пародонтологічного відділення (кабінету) в умовах стоматологічної поліклініки.
1.2.	Організація роботи лікаря – пародонтолога в умовах госпрозрахункової і приватної стоматологічної допомоги. Гарантії і зобов'язання при наданні платних пародонтологічних послуг.
1.3.	Санітарно-епідеміологічні вимоги до пародонтологічного кабінету. Питання асептики та антисептики.
1.4.	Основні показники діяльності пародонтологічних кабінетів і відділень.
1.5.	Організація профілактики захворювань тканин пародонта.
1.6.	Принципи медичної деонтології, етики та професійної поведінки в роботі лікаря-пародонтолога.
2.	Діагностика захворювань тканин пародонта
2.1.	Клінічні методи дослідження щелепно-лицьової ділянки, лімфатичної системи, зубів, пародонта, оклюзії, слизової оболонки порожнини рота.
2.2.	Лабораторні методи дослідження.
2.3.	Функціональні методи обстеження.
2.4.	Рентгенологічні методи обстеження.
2.5.	Методологічні аспекти діагностики.
3.	Амбулаторне знеболення в пародонтології
3.1.	Аплікаційне знеболення, форми і засоби.
3.2.	Місцеве ін'єкційне знеболення (інфільтраційне та провідникове, внутрішньопульпарне, інтралігаментарне, інтракісткове). Сучасні анестетики, їх порівняльна характеристика і механізм дії.
3.3.	Нетрадиційне знеболення у стоматології.
3.4.	Методи і засоби загального знеболення (інгаляційний, неінгаляційний наркоз).
3.5.	Фізичні методи загального знеболення (електросон, аудіоаналгезія).
4.	Діагностика та допомога при невідкладних станах
4.1.	Клінічні прояви та невідкладна допомога при непритомності, колапсі, гіпертонічному кризі, епілептичному нападі.
4.2.	Причини, прояви та невідкладна допомога при шоках (анафілактичному, інфекційно-токсичному, кардіогенному).

4.3.	Діагностика і невідкладна допомога при гіпо- та гіперглікемічній комах, травматичних пошкодженнях, кровотечах, гострій серцевій і дихальній недостатності, гіпоксії, набряку гортані, при попаданні чужорідних тіл у дихальні шляхи.
4.4.	Ознаки клінічної смерті та методика проведення непрямого масажу серця і штучної вентиляції легенів.
5.	Захворювання періодонта (ендо-періо ураження)
5.1.	Клініка, диференційна діагностика гострих і хронічних форм періодонтиту.
5.2.	Технології, інструменти та матеріали сучасного ендодонтичного лікування.
5.3.	Помилки й ускладнення, пов'язані з лікуванням ендо-періо уражень, їх запобігання та усунення.
6.	Некаріозні ураження зубів. Діагностика, лікування та профілактика
6.1.	Ураження зубів, які виникають до прорізування, в період фолікулярного розвитку тканин. Діагностика, лікування та профілактика.
6.2.	Ураження зубів, які виникають після їх прорізування. Діагностика, лікування та профілактика
6.3.	Спадкові порушення розвитку твердих тканин зубів. Діагностика, лікування та профілактика
6.4.	Травматичні ураження твердих тканин зуба. Діагностика, лікування та профілактика.
6.5.	Визначення, особливості перебігу, діагностики, профілактики та лікування гіперестезії твердих тканин зубів при захворюваннях пародонта.
7.	Пломбувальні матеріали
7.1.	Сучасні відновлювальні та пломбувальні матеріали: композити, полікарбоксилатні і склоіономерні цементи, компомери, герметики.
7.2.	Бондингові системи для емалі та дентину. Адгезивна техніка реставрації.
8.	Захворювання пародонта
8.1.	Сучасні уявлення про етіологію та патогенез захворювань пародонта.
8.2.	Сучасні класифікації захворювань пародонта.
8.3.	Клінічні методи обстеження хворих із патологією пародонта індексні показники стоматологічного статусу. Інтерпретація отриманих результатів.
8.4.	Рентгенологічне, функціональне обстеження пацієнтів із хворобами пародонта. Інтерпретація отриманих результатів.

8.5.	Лабораторні дослідження в комплексному обстеженні пацієнтів із хворобами пародонта (мікробіологічні, біохімічні, цитологічні, імунологічні, генетичні).
8.6.	Клінічні прояви захворювань пародонта.
8.7.	Диференційна діагностика захворювань пародонта.
8.8.	Складання плану лікування пацієнта із захворюванням пародонта.
8.9.	Професійна гігієна ротової порожнини. Складові.
8.10.	Мотивація пацієнтів на професійну гігієну порожнини рота.
8.11.	Технології та засоби видалення над- та підясневих назубних відкладень.
8.12.	Згладжування поверхонь коренів із використанням ручних (універсальних та зоноспецифічних кюрет) та апаратних (звукових та ультразвукових скейлерів) методик.
8.13.	Створення алгоритмів індивідуальної гігієни порожнини рота залежно різного стану тканин пародонта.
8.14.	Місцева протизапальна терапія (групи лікарських засобів, показання та методи застосування).
8.15.	Шинування зубів із патологічною рухомістю у хворих із запально-дистрофічними змінами пародонта (види, покази, матеріали, техніка проведення).
8.16.	Біологічні основи та етапи виконання сучасних методів нехірургічного лікування захворювань пародонта та періімплантних тканин. Покази до консервативного та хірургічного лікування захворювань пародонта та періімплантних тканин.
8.17.	Показання до хірургічного лікування захворювань пародонта та періімплантних тканин. Техніки розтину ясенного та пародонтального абсцесу, видалення зубів за пародонтологічними показами.
8.18.	Загальне лікування пацієнтів із захворюваннями пародонта та періімплантних тканин.
8.19.	Загальне медикаментозне лікування пацієнтів із захворюваннями пародонта та періімплантних тканин.
8.20.	Консервативне лікування періімплантного мукозиту та періімплантиту.
8.21.	Фізичні методи лікування патології пародонта.
8.22.	Помилки та ускладнення при лікуванні захворювань пародонта
8.23.	Сучасні підходи до профілактики захворювань пародонта та періімплантних тканин.
8.24.	Тактика лікування пацієнтів із хворобами пародонта, асоційованими з системною патологією організму, набутими та спадковими станами. Визначення пародонтального прогнозу.
8.25.	Підтримуюча терапія при курації пацієнтів із хворобами пародонта.
8.26.	Невідкладна допомога при лікуванні хвороб пародонта.

8.26.	Тактика лікування пацієнтів із некротизуючими захворюваннями пародонта.
8.27.	Лікування пацієнтів із мукогінгівальними деформаціями та станами.
8.20.	Тактика курації хворих із ураженнями пародонта на тлі гострих та хронічних інфекційних хвороб.
8.21.	Доброякісні та злоякісні ураження тканин пародонта, діагностика, лікування.
8.22.	Особливості ведення пацієнта в безпосередньому післяопераційному періоді після хірургічних втручань на тканинах пародонта (стабілізація рани, стимуляція репаративних процесів, зняття швів та ін.). Основи реабілітації хворого.
9.	Захворювання слизової оболонки порожнини рота
9.1.	Травматичні і виразково-некротичні ураження слизової оболонки порожнини рота.
9.2.	Вірусні захворювання.
9.3.	Грибкові ураження слизової порожнини рота.
9.4.	Зміни слизової оболонки порожнини рота при дерматозах.
9.5.	Ураження щедечно-лицевої ділянки алергічного генезу.
9.6.	Зміни слизової оболонки порожнини рота при системних захворюваннях і хворобах обміну (шлунково-кишкового тракту; захворюваннях крові, гіповітамінозах, екзогенних інтоксикаціях).
9.7.	Зміни слизової оболонки рота при специфічних захворюваннях (туберкульоз, сифіліс, лепра, ящур, гонорея).
9.8.	Нейрогенні захворювання обличчя та щелеп, діагностика та лікування.
9.9.	Первинні та симптоматичні ураження губ.
9.10.	Аномалії та захворювання язика.
9.11.	Передракові захворювання губ та слизової рота.
9.12.	Диспансеризація хворих з захворюваннями слизової оболонки порожнини рота.
10.	Фізичні методи лікування при захворюваннях пародонта
10.1.	Неперервний струм в методиках гальванізації, електрофорезу і електрознеболення. Показання, апарати, методики.
10.2.	Масаж (гідро-, вібро-, вакуум-, ауто-). Показання, апарати, методики.
10.3.	Світлотерапія при захворюваннях пародонта. Показання, апарати, методики.
10.4.	Застосування гіпо- та гіпертермії при захворюваннях пародонта. Показання, апарати, методики.
10.5.	Використання ультразвуку при захворюваннях пародонта. Показання, апарати, методики.
10.6.	Лазеротерапія (ФДТ, лазерна абляція) при захворюваннях пародонта. Показання, апарати, методики.
10.7.	Нетрадиційні методи лікування хворих на пародонтит. Показання,

	методики.
10.8.	Озонотерапія при захворюваннях пародонта. Показання, апарати, методики.
11.	Сучасні методи пародонтальної хірургії
11.1	Покази та техніка виконання хірургічних втручань (гінгівектомія; модифікований клапоть Відмана; резекція коренів/гемісекція; пародонтальна регенерація з використанням різноманітних кістковопластичних матеріалів (ауто-, ксено-, аллотрансплантатів та синтетичних матеріалів) і бар'єрних мембран.
11.2.	Диференційна діагностика запальних захворювань одонтогенної етіології (періодонтит, періостит, остеомієліт, перікоронорит, періімплантит), методи лікування, ускладнення.
11.3.	Диференційна діагностика пошкоджень та захворювань скронево-нижньощелепного суглоба. Лікування, діагностика.
11.4.	Хірургічні методи лікування захворювань пародонта (клаптева операція, кюретаж; апікально зміщений клапоть з кістковою хірургією (остектомія та остеопластика).
11.5.	Імплантація зубів у хворих на пародонтит. Показання, протипоказання. Ускладнення.
11.6.	Хірургічне лікування періімплантиту з або без використання регенеративних матеріалів.
11.7.	Хірургічна корекція муко-гінгівальних деформацій та станів навколо зубів та імплантатів з використанням базових технік мукогінгівальної пародонтальної хірургії та пародонтальної пластичної хірургії.
12.	Ортопедичне лікування пацієнтів із захворюванням тканин пародонта
12.1.	Функціональна анатомія зубо-щелепного апарату. Біомеханіка жувального апарату.
12.2.	Функціональна перебудова жувальної системи при патології та після ортопедичного лікування.
12.3.	Особливості обстеження зубо-щелепного апарату. Оклюзія, її види і фактори.
12.4.	Ортопедичні методи в комплексному лікуванні захворювань тканин пародонта.
12.5.	Особливості клініки, діагностики і ортопедичного лікування при патологічному стиранні зубів.
12.6.	Методи ортопедичного лікування хвороб та функціональних розладів скронево-нижньощелепних суглобів. Реабілітація хворих.
13	Ортодонтичне лікування хворих із патологічними змінами тканин пародонта
13.1.	Морфологічна і функціональна характеристики фізіологічного

	прикусу в різні вікові періоди.
13.2.	Морфо-функціональна характеристика патологічних видів прикусу залежно від віку.
13.3.	Особливості діагностики зубо-щелепних аномалій у різні вікові періоди (клінічний метод, біометрія діагностичних моделей щелеп, рентгенологічні методи, фото-, антропометрія, функціональні методи).
13.4.	Методи і засоби профілактики зубо-щелепних аномалій та деформацій у різні вікові періоди.
13.5.	Загальні принципи і засоби ортодонтичного лікування для усунення місцевих та соматичних порушень.
	Дитяча стоматологія
14.1.	Анатомічні та морфологічні особливості будови тканини пародонта у дітей та підлітків
14.2.	Класифікація хвороб пародонта у дітей та підлітків.
14.3.	Клінічні прояви та діагностика хвороб пародонта у дітей та підлітків.
14.4.	Ідіопатичні хвороби з прогресуючим лізисом тканин пародонта у дітей та підлітків.
14.5.	Особливості професійної гігієни порожнини рота у дітей та підлітків.
14.6.	Індивідуальна гігієна порожнини рота у дітей та підлітків при захворюваннях тканин пародонта.
14.7.	Консервативне лікування хвороб пародонта у дітей та підлітків
	Додаткові програми
1.	Невідкладні стани та невідкладна допомога. Основні принципи медичної допомоги в стоматологічній практиці за стандартами Європейської Ради Реанімації.
2.	Принципи та методи застосування апаратно — інструментальних методів невідкладної допомоги та реанімації хворих в амбулаторних стоматологічних умовах за стандартами Європейської Ради Реанімації. Порядок вимірювання гемодинамічних показників
3.	Протоколи невідкладної допомоги та перелік невідкладних станів в амбулаторних стоматологічних умовах
4.	Особливості та принципи тактичної медичної допомоги при масових ураженнях
5.	Протоколи тактичної медичної допомоги постраждалим на догоспітальному Етапі
6.	Знати військовий протокол організації ТССС. Структуру та принципи протоколу М.А.Р.С.Н.
7.	Перелік лікарських препаратів та приладів для надання

	невідкладної допомоги в умовах амбулаторного стоматологічного прийому та на етапі до госпітальної медичної допомоги у військовий час.
8.	Принципи та методи протирадіаційної профілактики.
9.	Невідкладні стани та невідкладна допомога. Основні принципи медичної допомоги в стоматологічній практиці за стандартами Європейської Ради Реанімації.
10.	Принципи та методи застосування апаратно — інструментальних методів невідкладної допомоги та реанімації хворих в амбулаторних стоматологічних умовах за стандартами Європейської Ради Реанімації. Порядок вимірювання гемодинамічних показників
Іспит	

КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІКАРЯ— СПЕЦІАЛІСТА ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ ПАРОДОНТОЛОГІЯ

Завдання та обов'язки: керується чинним законодавством України про охорону здоров'я та нормативно-правовими актами, що визначають діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я, організацію стоматологічної допомоги пародонтологічного профілю; проводить клінічне обстеження хворих, визначає обсяг додаткових методів дослідження (лабораторних, рентгенологічних, функціональних і інших), інтерпретує їх результати. Визначає ступінь тяжкості захворювань пародонта та периімплантних тканин, визначає фактори ризику, що сприяють розвитку патології. Проводить детальне пародонтологічне обстеження пацієнтів на предмет виявлення пародонтологічних захворювань та станів – базове (скринінг-тест) та детальне (пародонтальна карта) пародонтологічне обстеження; фотодокументацію клінічної ситуації пацієнта; базову діагностику оклюзії та виявлення первинної та вторинної оклюзійної травми; забір зразків біоплівки для мікробіологічної діагностики та інтерпретацію результатів обстеження. Проводить диференційну діагностику захворювань пародонта та периімплантних тканин. Визначає покази

до консервативного та хірургічного лікування захворювань пародонта та періімплантних тканин. Встановлює попередній і клінічний діагноз відповідно до загальноприйнятої вітчизняної класифікації хвороб пародонта (за Данилевським М.Ф., 1994) та сучасної міжнародної класифікації захворювань і станів тканин пародонта та періімплантних тканин (EFP & AAP World Workshop, 2017). Визначає пародонтальний прогноз зубів за різними системами прогнозу. Враховуючи мультидисциплінарний підхід у діагностиці та лікуванні генералізованого пародонтиту, попередньо діагностує зубо-щелепні аномалії, аномалії м'яких тканин ротової порожнини, патологію скронево-нижньощелепного суглоба, наявність дефектів зубних рядів та, за потреби, залучає відповідних спеціалістів (лікар-ортодонт, лікар-стоматолог-хірург, лікар-стоматолог-ортопед) при складанні плану комплексного лікування хворого. Оцінює рівень гігієнічного стану ротової порожнини пацієнта з визначенням гігієнічних індексів та за допомогою спеціальних індикаторів біоплівки, проводить навчання та контроль індивідуальної гігієни, підбирає засоби індивідуальної гігієни ротової порожнини з урахуванням пародонтологічного статусу. Застосовує різні види знеболення з урахуванням стоматологічного статусу, обсягу втручання та соматичного здоров'я пацієнта. Складає комплексний план лікування пацієнтів із хворобами пародонта і періімплантних тканин із урахуванням принципів комплексності, поєднаності, індивідуалізації, диференціації, курсовості на основі етіологічного і патогенетичного підходів. Проводить професійну гігієну ротової порожнини з застосуванням сучасних технологій видалення зубних відкладень (мікробної біоплівки): повітряно-абразивне полірування, над'- і під'ясенний скейлінг із використанням ручних, звукових та ультразвукових інструментів і апаратів. Проводить згладжування поверхонь коренів (SRP – Scaling and Root Planing) із використанням ручних (універсальних та зоноспецифічних кюрет) та механічних (звукових та ультразвукових скейлерів) інструментів. Визначає покази до місцевої та загальної антибактеріальної терапії та призначає відповідні препарати. Здійснює місцеву протизапальну терапію тканин пародонта та

періімплантних тканин. Виявляє підвищену чутливість твердих тканин зубів (гіперестезію) при захворюваннях пародонта та призначає відповідне лікування. Діагностує та здійснює консервативне лікування захворювань тканин навколо імплантату (періімплантний мукозит, періімплантит). Виконує суміжні маніпуляції, що є частиною пародонтологічного лікування (визначення показів до шинування рухомих зубів та шинування з використанням різних технік; пришліфовування нависаючих країв прямих та непрямих реставрацій; вибіркоче пришліфовування для корекції оклюзійної травми). Виконує нехірургічне лікування некротизуючих захворювань пародонту (некротизуючого гінгівіту, некротизуючого пародонтиту та некротизуючого стоматиту). Проводить діагностику та лікування захворювань ясен (гінгівіт), не спричинених дентальною біоплівкою (генетичні, ендокринні та метаболічні розлади, специфічні інфекції, імунні стани, реактивні процеси, новоутворення). Проводить комплексне лікування пацієнтів із хворобами пародонта, асоційованими з системною патологією організму, набутими та спадковими станами. Діагностує синдромну патологію тканин пародонта, слизової оболонки ротової порожнини і лицевого скелета, складає план лікування хворих із зазначеними захворюваннями та повинен реалізовувати його, застосовуючи сучасні технології лікування. Визначає показання до хірургічного лікування захворювань пародонту та періімплантних тканин. Проводить вскриття ясенного та пародонтального абсцесу. Проводить видалення зубів за пародонтологічними показами. Проводить (самостійно або скерує до лікаря-стоматолога-хірурга) хірургічне лікування пародонтиту з використанням базових хірургічних технік (гінгівектомія/ексцизія (висікання) тканин; модифікований клапоть Відмана; резекція коренів/гемісекція; пародонтальна регенерація, яка передбачає використання різноманітних кістковопластичних матеріалів (ауто-, ксено-, аллотрансплантатів та синтетичних матеріалів) і бар'єрних мембран); апікально зміщений клапоть з кістковою хірургією (остектомія та остеопластика) та без неї). Проводить (самостійно або скерує до лікаря-стоматолога-хірурга) хірургічне лікування періімплантиту з або без

використання регенеративних матеріалів. Проводить (самостійно або скеровує до лікаря-стоматолога-хірурга) хірургічну корекцію муко-гінгівальних деформацій та станів навколо зубів та імплантатів з використанням базових технік мукогінгівальної пародонтальної хірургії та пародонтальної пластичної хірургії (створення зони прикріплених ясен/прикріпленої слизової з використанням автогенних ясенних трансплантатів та їх замінників; френектомія та френулопластика; закриття одиночних та множинних рецесій ясен різними техніками; створення доступу до ретинованих зубів з метою їх подальшого ортодонтичного переміщення; аугментація альвеолярного відростка з використанням м'якотканинних трансплантатів) та імплантатах (створення зони прикріпленої слизової, аугментація товщини м'яких тканин); хірургічне видовження коронок зубів в естетичних відділах, а також в дистальних відділах з функціональною метою). Веде пародонтологічного пацієнта в безпосередньому післяопераційному періоді (стабілізація рани, стимуляція репаративних процесів, зняття швів та ін.), оцінює результати хірургічного лікування та розробляє протоколи подальшого лікування для збереження отриманого результату.

Проводить регулярну підтримуючу терапію після завершення пародонтологічного лікування хворого. Оформляє медичну документацію. Надає консультативну допомогу лікарям в освоєнні необхідних методів діагностики, лікування та профілактики захворювань пародонта і періімплантних тканин. Надає невідкладну стоматологічну допомогу при гострих запальних процесах, травматичних пошкодженнях, кровотечах, а також допомогу при анафілактичному шоку, гострій серцевій і дихальній недостатності, гіпоксії, набряку гортані, при попаданні чужорідних тіл у дихальні шляхи, гіпертонічному кризі. Використовує сучасні науково-обґрунтовані технології та діагностичні і лікувальні протоколи у своїй лікарській практиці (на основі аналізу сучасної професійної літератури). Працює в тісному контакті із суміжними спеціалістами, лікарями-інтерністами, а також із санітарно-епідеміологічними службами відносно постійного контролю за

екологічними умовами, промисловими шкідливими речовинами. За можливості, робить свій внесок у розробку передової пародонтологічної практики. Дотримується принципів медичної деонтології, етики та професійної поведінки. Керує роботою середнього медичного персоналу. Веде лікарську документацію. Сприяє поширенню медичних знань серед населення. Активно пропагандує та займається профілактикою стоматологічних захворювань. Постійно вдосконалює свій професійний рівень. Бере активну участь у професійній громадській діяльності.

Повинен знати: чинне законодавство та нормативні документи, що регламентують діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я; основи права в медицині; організацію стоматологічної допомоги, права, обов'язки та відповідальність лікаря-стоматолога-пародонтолога; показники роботи лікувально-профілактичних закладів; анатомію зубів, пародонта, періімплантних тканин, слизової оболонки порожнини рота, верхньощелепного синусу; біомеханіку жування, вікові зміни в щелепно-лицевій ділянці, особливості дії на неї навколишнього середовища; етіологію та патогенез хвороб зубів, пародонта, слизової оболонки порожнини рота, скронево-нижньощелепних суглобів; основи генетики та її роль в патогенезі захворювань тканин пародонту та періімплантних тканин; загальноприйняті вітчизняні і світові класифікації захворювань органів і тканин порожнини рота, щелепно-лицевої ділянки; оральну мікробіологію, її взаємозв'язок із запальними захворюваннями тканин пародонту; загальні та спеціальні методи обстеження стоматологічних пацієнтів (клінічні, рентгенологічні, мікробіологічні, імунологічні); інфекційні, запальні та імунологічні процеси у порожнині рота, з акцентом на патогенез захворювань тканин пародонту та періімплантних тканин; принципи загоєння рани та процесів регенерації; епідеміологію захворювань тканин пародонту та періімплантних тканин; рентгенологічні техніки обстеження при діагностиці та лікування захворювань тканин пародонту та періімплантних тканин; взаємозв'язок між захворюваннями тканин

пародонту та системними захворюваннями; принципи оклюзії та їх вплив на розвиток захворювань тканин пародонту; взаємозв'язок між захворюваннями тканин пародонту та ендодонтичними патологіями; системи визначення пародонтального прогнозу зубів; принципи профілактики захворювань тканин пародонту та періімплантних тканин; принципи знеболення в стоматології; методи діагностики та лікування хвороб зубів, пародонта, слизової оболонки порожнини рота, скронево-нижньощелепного суглобу; біологічні основи та етапи виконання сучасних методів нехірургічного лікування захворювань тканин пародонту та періімплантних тканин; основи фармакотерапії; методи фізіотерапії; показання та протипоказання до видалення зубів; показання до хірургічного, ортодонтичного лікування, дентальної імплантації, зубного протезування, принципи підготовки порожнини рота та зубо-щелепного апарату до хірургічних та ортопедичних втручань; морфологічні зміни в зубо-щелепному апараті при ортопедичному і ортодонтичному втручанні; принципи та методи локальної та загальної антимікробної терапії при лікуванні захворювань пародонту та періімплантних тканин; принципи клаптевої пародонтальної хірургії та види оперативних втручань; принципи мукогінгівальної хірургії на зубах та імплантатах та види оперативних втручань; біологічні принципи направленої тканинної регенерації та видів оперативних втручань; види матеріалів для направленої тканинної та кісткової регенерації; біологічні принципи процесу остеоінтеграції дентальних імплантатів; будову дентальних імплантатів та особливості різних імплантологічних систем та види протезних конструкцій на імплантатах; біологічні принципи направленої кісткової регенерації (аугментації альвеолярного відростка) для підготовки до встановлення дентальних імплантатів; принципи гігієни ротової порожнини; засоби індивідуальної гігієни порожнини рота та основи їх підбору; принципи догляду за протезними конструкціями на зубах та імплантатах; принципи міждисциплінарної співпраці спеціалістів при комплексній реабілітації стоматологічних пацієнтів; діагностику, етіологію та лікування галітозу; діагностику, етіологію та лікування гіперчутливості зубів; захворювання

слизової оболонки порожнини рота; принципи будови та експлуатації стоматологічної апаратури, а також правила техніки безпеки; форми і методи санітарної освіти населення; принципи профілактики стоматологічних та соматичних хвороб; правила оформлення медичної документації; літературу за фахом, методи її аналізу, критичної оцінки та узагальнення; основи трудового законодавства; правила охорони праці та пожежної безпеки; санітарні правила і норми функціонування медичної організації.

КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ

Лікар-стоматолог-пародонтолог вищої кваліфікаційної категорії повинен мати: повну вищу освіту (спеціаліст, магістр) за спеціальністю 221 «Стоматологія» у галузі знань 22 «Охорона здоров'я»; сертифікат лікаря-спеціаліста за фахом «Стоматологія» або сертифікат лікаря-спеціаліста за фахом «Терапевтична стоматологія». Безперервний професійний розвиток. Наявність посвідчення про присвоєння (підтвердження) I кваліфікаційної категорії з цієї спеціальності. Стаж роботи за фахом більше 10 років. Спеціалізація за фахом «Пародонтологія».

Лікар-стоматолог-пародонтолог I кваліфікаційної категорії повинен мати: повну вищу освіту (спеціаліст, магістр) за спеціальністю 221 «Стоматологія» у галузі знань 22 «Охорона здоров'я»; сертифікат лікаря-спеціаліста за фахом «Стоматологія» або сертифікат лікаря-спеціаліста за фахом «Терапевтична стоматологія». Безперервний професійний розвиток. Наявність посвідчення про присвоєння (підтвердження) II кваліфікаційної категорії з цієї спеціальності. Стаж роботи за фахом більше 7 років. Спеціалізація за фахом «Пародонтологія».

Лікар-стоматолог-пародонтолог II кваліфікаційної категорії повинен

мати: повну вищу освіту (спеціаліст, магістр) за спеціальністю 221 «Стоматологія» у галузі знань 22 «Охорона здоров'я»; сертифікат лікаря-спеціаліста за фахом «Стоматологія» або сертифікат лікаря-спеціаліста за фахом «Терапевтична стоматологія». Безперервний професійний розвиток. Наявність посвідчення про присвоєння (підтвердження) II кваліфікаційної категорії з цієї спеціальності. Стаж роботи за фахом більше 5 років. Спеціалізація за фахом «Пародонтологія».

Лікар-стоматолог-пародонтолог повинен мати: повну вищу освіту (спеціаліст, магістр) за спеціальністю 221 «Стоматологія» у галузі знань 22 «Охорона здоров'я»; сертифікат лікаря-спеціаліста за фахом «Стоматологія» або сертифікат лікаря-спеціаліста за фахом «Терапевтична стоматологія» з наявністю стажу роботи 3 роки з цієї спеціальності. Безперервний професійний розвиток. Спеціалізація за фахом «Пародонтологія».

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК
ЛІКАРЯ— СПЕЦІАЛІСТА ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
«ПАРОДОНТОЛОГІЯ»**

№ з/п	Назва практичної навички
1	Основні нормативи та показання діяльності стоматологічних поліклінік, пародонтологічного відділення.
2	Ведення облікової та звітної документації.
3	Оцінка стану м'яких тканин обличчя, лімфатичних вузлів і слинних залоз, твердих тканин зуба, стану пародонта і слизової оболонки рота.
4	Аналіз результатів лабораторних досліджень.
5	Інтерпретація рентгенограм хворих на патологію пародонта.
6	Сучасна ендодонтична обробка кореневих каналів при енто-періо ураженнях.
7	Професійна гігієна ротової порожнини.
8	Оцінка стану прикусу, визначення та усунення травматичної оклюзії при хворобах пародонта, вибіркоче пришліфовування зубів.
9	Шинування патологічно рухомих зубів. Техніки шинування.
10	Місцева протизапальна терапія захворювань тканин пародонта.
11	Хірургічні методи лікування хвороб тканин пародонта (кюретаж пародонтальних кишень, гінгівектомія, клаптикова операція).
12	Аплікаційне, інфільтраційне та провідникове знеболення у щелепно-лицьовій ділянці.
13	Надання невідкладної допомоги при непритомності, шокові, колапсі в клінічних умовах.
14	Лазерні технології в лікуванні захворювань тканин пародонта.
15	Пряма реставрація зуба із використанням сучасних композитних матеріалів.

16	Визначення рівня індивідуальної гігієни ротової порожнини.
17	Створення алгоритму індивідуальної гігієни ротової порожнини з урахуванням пародонтологічного статусу.
18	Над- і під'ясенний скейлінг з використанням ручних інструментів (Skaling and Root Planning).
19	Над- і під'ясенний скейлінг з використанням ультразвукових апаратів.
20	Схема лікування періімплантного мукозиту, періімплантиту.
21	Діагностика оклюзії, виявлення первинної та вторинної оклюзійних травм.
22	Озонотерапія у хворих на пародонтит.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література

1. Труханова И. Г. Неотложные состояния в амбулаторной стоматологической практике. С-Петербург, Спецлит, 2021, 159с.
2. Арутюнов С. Д. Клиническая стоматология. Госпитальный курс в 6т. М., Практическая медицина, 2020, 1688с.
3. Пародонтологія/ за ред. А. В. Борисенка/ Том 1. Пропедевтика терапевтичної стоматології. Київ, Медицина, 2020, 456с.
4. Улитовский С. Б. - Средства индивидуальной гигиены рта. Специальное издательство медицинских книг. 2018,200с.
5. Фармакотерапія захворювань слизової оболонки порожнини рота і тканин пародонта/ за ред. А. В. Борисенка. Київ, Медицина, 2018. 504с.
6. Клінічна фармакологія та фармакотерапія в стоматології. І. Мазур, М. Хойтович, Л. Голопихо. Київ, Медицина, 2018. 376с.
7. Атлас ортодонтичних апаратів : навч. посіб. для лікарів-стоматологів циклу "Спеціалізація" з фаху "Ортодонтія" Із. Д. Куроєдова, Л. Б. Галич. Н. В. Головка [та ін.]. - Полтава, Дивосвіт, 2018. - 158 с.
8. Білоклицька Г. Ф Горголь К. О. Новый протокол диспансеризации лиц молодого возраста (18-25 лет) с заболеваниями тканей пародонта, основанный на молекулярно-генетическом профиле / Г. Ф. Білоклицька, К. О. Горголь Сучасна стоматологія. - 1/2020. - С. 52-57.
9. В'юн Г. І. Оптимізація методів ортопедичного лікування захворювань тканин пародонта із застосуванням незнімних шинуючих конструкцій : автореф. лис. на здобуття наук, ступеня канд. мед. наук : 14.01.22 "Стоматологія" / Г. І. В'юн : Нам. мед. акад. післядипломної освіти ім. П. Л. Ншупика. - Київ, 2019. - 19 с.
10. Данилевський М.Ф., Борисенко А.В., Сідельникова Л.Ф., Несин О.Ф., Дікова І. Г. Пародонтологія. Пропедевтика терапевтичної стоматології. Т. 1. — 3-є вид. - Київ: Медицина. 2017. - 360 с.
11. Клінічні прояви та диференційно- діагностичні критерії некаріозних уражень зубів / С.І. Бойцанюк, О.П. Андрійшин, Н. В. Манащук, Н. В. Чорній //

Навчальний посібник. - Тернопіль: ТДМУ. - Укрмедкнига, 2019. - 112 с.

12. Куцевляк В. И. Ортодонтическая хирургия . В. И. Куцевляк. - Харьков : НТМТ, 2017.- 275 с.
13. Леоненко П. В. Профілактика запалення, болю та втрати висоти маргінальної кісткової тканини на етапі дентальної імплантації та безпосереднього протезування / П. В. Леоненко. Ю. В. Кокоєва Сучасна стоматологія 5/2020. - С. 36-43.
14. Мазур І. П. Призначення фармакотерапевтичних препаратів і засобів догляду за порожниною рота у практичній діяльності лікарів-стоматологів: аналітичний огляд опитування лікарів-стоматологів за 2017-2018 роки / І. П. Мазур, І. М. Супрунович, Р. О. Бакшутова // Сучасна стоматологія. - № 1. - 2019. - С. 92-96.
15. Петрушанко Т. О. Клінічний практикум із терапевтичної стоматології : навч. посіб. для студентів стомат. фак. закладів вищої освіти МОЗ України Т. О. Петрушанко, Л. Й. Островська, Н. М. Іленко ; МОЗ України, УМСА. Кафедра терапевтичної стоматології. - Київ : Центр учбової літератури, 2019. - 260 с.
16. Пародонтологія. У 4-т. : підруч. [для студентів стомат. фак. вищих навч. закладів - мед. ун-тів, ін-тів й акад.]. Т. 3. Захворювання пародонта М. Ф. Данилевський, А. В. Борисенко. М. Ю. Антоненко [та ін.]; за ред. А. В. Борисенка. - 2-ге вид., перероб. і доп. - Київ : Медицина, 2018. - 623 с.
17. Фармакотерапія захворювань слизової оболонки порожнини рота і тканин пародонта: навчальний посібник [А. В. Борисенко, М. Ф. Данилевський, М. А. Мохорт, В. В. Мохорт, І. Г. Дікова, Т. М. Волосовець.] - Київ: 2018,- 503 с.
18. Хірургічна ортодонція: монографія / П. І. Ткаченко, М. І. Дмитренко. І. І. Старченко, М. О. Чоловський : МОЗ України. УМСА. - Полтава, 2020. - 107 с.
19. Челюстно-лицевая хирургия и хирургическая стоматология [підруч. для студентів стомат. фак. вищих навч. закладів — мед. ун-тів. ін-тів й акад.]. Т. 2. А. А. Тимофеев.— Киев: ВСИ "Медицина". 2020. - 992 с.
20. Особливості заміщення дефектів зубних рядів у осіб із захворюваннями тканин пародонта різного ступеня тяжкості / Дрошенко О. М., Біда О. В. // Сучасна стоматологія. - № 1. - 2021. - С.82-87.

Допоміжна література

1. Алгоритми виконання стоматологічних і медичних маніпуляцій для підготовки до Державної атестації студентів 5 курсу за спеціальністю “Стоматологія”: навчальний посібник / Н. В. Віденко [та ін.]; МОЗ України, НМУ ім. О.О. Богомольця, Стоматологічний факультет. - К.: Книга-плюс, 2018.-456 с.
2. Бюгельне протезування: [навч. посіб. для лікарів-інтернів із фаху "Стоматологія", викладачів профільних кафедр та слухачів фак. післядиплом: закладів вищої мед. освіти та закладів післядиплом. освіти III-IV рівнів акредитації] / В. Ю. Давиденко, М. Я. Нідзельський. Г. М. Давиденко [та ін.] : МОЗ України, УМСА. Каф. післядиплом. освіти лікарів стоматологів-ортопедів. - Полтава : Астроя, 2018. - 145 с.
3. Дорошенко О. М. Динаміка вмісту прозапальних цитокинів у слизовій оболонці порожнини рота при запально-деструктивних ураженнях різного генезу / О. М. Дорошенко, Т. М. Волосовець. М. В. Дорошенко. Н. М. Юнакова, А. С. Андрусенко // Світ медицини та біології. 2019. №1 (67). - С. 48 - 50.
4. Дрогомирецька М. С. Особливості антропометричних показників у осіб із трансверзальними аномаліями оклюзії/ М. С. Дрогомирецька, М. К. Білоус// Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика, І88Х 2227-7404, Випуск 29, 2018. - С. 156 - 166.
5. Іваницький І. О. Гіперчутливість зубів : навч. посіб. для студентів стомат. фак. вищих мед. закладів освіти IV рівня акредитації / І. О. Іваницький, О. С. Іваницька, Т. О. Петрушанко : МОЗ України, УМСА. - Полтава : Дивосвіт. 2019,- 107 с.
6. Манащук Н.В., Чорній Н.В., Лучинський М.А., Бойцанюк С.І. та ін. Практикум з курсу пародонтології: навч. посібник/ Тернопіль, Укрмедкнига, 2020. - 108 с.
7. Основы бюгельного протезирования : учеб. пособ. для студентов стоматологических факультетов высших медицинских учеб, заведений IV уровня аккредитации / Д. М. Король, Д. Д. Киндий, Л. С. Коробейников [и др.]. - Полтава : Мирон И. А., 2018. - 115 с.
8. Пропедевтика ортопедичної стоматології : [підруч. для студентів вищих навч.

- закладів] / за заг. ред. Д. М. Короля : Д. М. Король, М. Д. Король. М. Я. Нідзельський [та ід.]. - Вінниця : Нова книга. 2019. - 327 с.
9. Профілактика стоматологічних захворювань О. В. Клітинська, С. Я. Костюк, И. В. Гасюк та ін. // Навчальний посібник. - Ужгород, 2019. - 64 с.
 10. Слободяник М. В. Клініко-патогенетичні особливості перебігу захворювань тканин пародонта у пацієнтів з набутими вадами серця : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. мед. наук : 14.01.22 "Стоматологія" / М. В. Слободяник ; Нац. мед. акад. післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика. - Київ, 2020. - 20 с.
 11. Фліс П. С., Банних Т. М., Бабік А. М., Костенко С. Б. «Модельовання анатомічної форми зубів».-К.: ВСВ «Медицина»,2019р. - 352 с.
 12. Атлас косметической и реконструктивной хирургии пародонта. Издание 3-е, цветное (Коэн Эдвард) (перевод с англ. под ред. Янушевич О. О.). Москва, Практическая медицина, 2011. 512с.
 13. Белоклицкая Г. Ф. Азбука ручного скейлинга./ Г. Ф. Белоклицкая, Т. Б. Волынская. Киев, КИТ, 2011. 68с.: ил.
 14. Бургонский В. Г. Фотодинамическая терапия в практической стоматологии: учеб.-метод. пособие/ В. Г. Бургонский; Ин-т стоматологии НМАПО им. П. Л. Шупика. - К; 2012. 39с.
 15. Перенимая опыт. Руководство по профессиональной гигиене полости рта (Антонелла Тани Боттичелли). Москва, Азбука, 2013. 390с.
 16. Дедова Л. Н. Оклюзионная травма: учеб.-метод. пособие / Л. Н. Дедова, А. С. Сололинич, Ю. Л. Денисова; Белорус. гос. мед. ун-т, 3-я каф. терапевтич. стоматологии. - Минск: БГМУ, 2013. – 23с.
 17. Нестеров О. В. Применение ультразвука в стоматологии: учебное пособие для врачей / О.В. Нестеров, Л.Б. Фролова; Казанск. гос. мед. акад. - Казань: Медицина, 2013. – 19с.
 18. Борисенко А. В. Заболевания пародонта: учеб. пособие для студентов и преподавателей высших учеб. мед. заведений III-IV уровней аккредитации, врачей

- интернов. Курсантов и практикуючих стоматологов / А. В. Борисенко. – К.: Медицина, 2013.-455 с.
19. Дедова Л. Н. Эндопериодонтальные поражения (клиника, диагностика, лечение): учеб. – метод. пособие / Л. Н. Дедова, Л. В. Шебеко; Белорус. гос. мед. университет, 3 каф. терапевтической стоматологии. – Минск: БГМУ, 2013. – 27 с.
20. Білоклицька Г. Ф. Сучасні пломбувальні матеріали та методи їх використання в терапевтичній стоматології [навчальний посібник] / Г. Ф. Білоклицька, О. В. Ашаренкова, О. В. Копчак. – К.: Видавничий дім «Асканія», 2013.-144 с.
21. Низкочастотная ультразвуковая терапия: физиологическое и местное действие, применение непрерывного и импульсного ультразвука: методические рекомендации / Белорус. гос. мед. университет, каф. ортопедической стоматологии; С. В. Иващенко и др. – Минск, БГМУ, 2014-23с.
22. Ковецкая Е. Е. Ревизия корневых каналов зубов. Средства и методы: учебно – методическое пособие / Е. Е. Ковецкая, В. А. Андреева; Белорус. гос. мед. университет, каф. терапевтической стоматологии.- Минск: Бел. МАПО, 2014.- 41с.
23. Журнал Американской Стоматологической Ассоциации JADA (гр. авторов) 2014 г., Издательство "Азбука" г. Москва, 2014 г, 76 страниц.
24. Решение проблем в эндодонтии. Профилактика, диагностика и лечение (Дж.Л. Гутман, Т.С. Думша, П.Э. Ловдэл) 2014 г., Издательство "Медпресс-информ", г. Москва, 2014 г., 592 страницы.
25. Эстетическая пародонтология: учебно – методическое пособие / Ю. Л. Денисова, Л. Н. Дедова, С. П. Рудникова, О. С. Городецкая; Белорус. гос. мед. университет, 3-я каф. терапевтической стоматологии.- Минск: БГМУ, 2015.22 с.
26. Динаміка вмісту прозапальних цитокінів у слизовій оболонці порожнини рота щурів при запально-деструктивних ураженнях різного генезу/ Дорошенко О. М., Волосовець Т. М., Юнакова Н. М., Дорошенко М. В., Андрусенко А. М. // Світ біології та медицини, 2019.- №1(67). - С. 48-50.

27. The results of cephalometric analysis in the dynamics of orthodontic treatment of patients with transversal anomalies of occlusion / Yakymets Anzhelika V., Drohomyretska Myroslava S., Doroshenko Olena M., Omelianenko Olga A. // *Wiadomosci Lekarskie*, 2018.- Tom LXXI, nr7.- P/ 1206-1213.
28. Белікова Н.І., Петрушанко Т.О., Беліков О.Б. Принципи біомеханіки шинування рхоних зубів. Монографія. – К.: ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2016. 186 с.